

Succes!

Rekenen

1F R2

Slim uitgeven

Dit boekje gaat over inkomsten en uitgaven en hoe je overzicht houdt over je geld

 Taal voor
het Leven

1F R2

Katern niveau 1F R2, *Slim uitgeven*

Dit boekje is onderdeel van de lees- en schrijfmethode Succes!

Met dit boekje kun je oefenen met rekenen.

De niveaus voor taal en rekenen van dit boekje zijn:

- Taal: 1F
- Rekenen: 1F

Rekendoelen:

Op niveau 1F reken je in herkenbare situaties met weinig hulp.

Je oefent met:

- Rekenen met geldbedragen
- Rekenen met procenten
- Het vergelijken van aanbiedingen
- Informatie aflezen uit tabellen en een staafdiagram

Achterin het boekje staat een instructie voor de begeleider.

Daarin staan algemene aanwijzingen en aanwijzingen bij de opdrachten.

VOORUITKIJKEN

Bespreek de afbeeldingen:

- Weet jij hoeveel geld je per maand uitgeeft?
- Waaraan geef jij dat geld uit?
- Hoeveel geef je uit aan dagelijkse boodschappen?
- Welke uitgaven heb je elke maand? Welke elke week? En welke maar af en toe?
- Spaar je voor iets?

In dit boekje gaat het over

Geld voor boodschappen	p. 4
In de aanbieding	p. 7
Sparen of lenen	p. 11
Vaste lasten	p. 14
De kosten van energie	p. 16
De zorgverzekering	p. 19
Terugkijken	p. 22

GELD VOOR BOODSCHAPPEN

Bespreek samen

- Waar doe jij je boodschappen: op de markt, in de supermarkt of in andere winkels?
- Hoe vaak per week doe jij boodschappen?
- Hoeveel geld geef jij per week uit aan boodschappen?

OPDRACHT 1

Hans en Miriam hebben per week €80,- voor boodschappen.

Elke week schrijven ze op hoeveel ze uitgeven aan de boodschappen.

Dat zie je hiernaast.

APRIL	IN	UITGAVEN
week 1	€80	€63,95
week 2	€80	€78,25
week 3	€80	€87,60
week 4	€80	€75,00

Hadden ze in april genoeg geld voor de boodschappen? Hadden ze geld over of was er te weinig? Hoeveel?

Bespreek samen hoe je dit hebt uitgerekend.

OPDRACHT 4

Je kunt ook alle uitgaven per dag opschrijven.
Doe jij dat? Bespreek het samen.

Bekijk het voorbeeld hiernaast en beantwoord samen de vragen.

- Hoeveel is er in deze week totaal uitgegeven?
Schat het eerst ongeveer, reken het dan precies uit.

- Hoeveel is er uitgegeven in de supermarkt?

Maandag	
- Bakker	2,60
- Supermarkt	7,45
Dinsdag	
- Drogist	3,85
- Bloemen	7,50
Woensdag	
- Bakker	2,25
Donderdag	
- Markt	8,95
- IJsjes	3,00
Zaterdag	
- Supermarkt	21,44
- Bakker	3,65

OPDRACHT 5

Bij het Nibud staat deze tabel over de kosten voor eten. Bespreek de tabel samen.

dagelijkse kosten voor eten per persoon					
	ontbijt	2e broodmaaltijd	warme maaltijd	tussendoortje	TOTAAL
kind 1-3 jaar	0,24	0,57	1,20	0,64	2,65
kind 4-8 jaar	0,37	0,91	1,74	0,89	3,90
kind 9-13 jaar	0,53	1,21	2,15	1,07	4,97
man 14-65 jaar	0,63	1,50	2,33	2,03	6,48
vrouw 14-65 jaar	0,57	1,40	2,25	1,67	5,90
man en vrouw 65+	0,52	1,31	2,00	1,80	5,64
zwangere vrouw	0,57	1,40	2,25	1,55	5,78
moeder (geeft borstvoeding)	0,71	1,72	2,40	2,28	7,11

Wat zijn de dagelijkse kosten voor eten voor een man en een vrouw van 45 jaar samen?

Hoeveel is dit per week?

Hoeveel besparen zij per week als ze geen tussendoortjes kopen?

Hoeveel geef jij per week uit aan eten?

Bespreek samen hoe je dat hebt uitgerekend.

OPDRACHT 7

De kleding is in de uitverkoop.

Hoeveel procent korting krijg je bij deze winkel?

Bespreek het samen.

Je koopt een broek.

De broek kost normaal €25,-.

Je krijgt 50% korting.

Hoeveel moet je nu betalen?

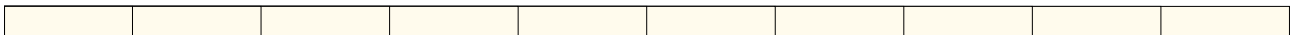
PROCENTENSTROOK

Bij het rekenen met procenten is het handig om een strook te tekenen.

Je begint met een strook van 100%

Je verdeelt de strook in handige delen. Bijvoorbeeld in 10 delen van 10%

0 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

Je ziet nu: als de korting 30% is, dan betaal je nog 70% van de oude prijs.

[Zie: Rekenkaart](#)

OPDRACHT 8

Je vriendin ziet een leuk jurkje, een jas en een bikini voor haar dochttertje.

Samen kost dat normaal €70,-. Nu is er 40% korting.

Hoeveel euro korting krijgt je vriendin? Reken het uit.

Hoeveel moet ze nu betalen?

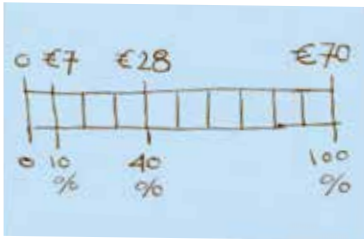
Bespreek samen hoe je dit hebt uitgerekend.

OPDRACHT 9 | Korting berekenen: Zo doen zij het

Hier lees je hoe Khadija, Jolle en Maria berekenen hoeveel korting ze krijgen en hoeveel ze nog moeten betalen.

Khadija:
Ik reken met 10%.
Ik teken eerst een strook.
100% is €70,-.
10% is dan €7,-.
Ik heb gedeeld door 10.

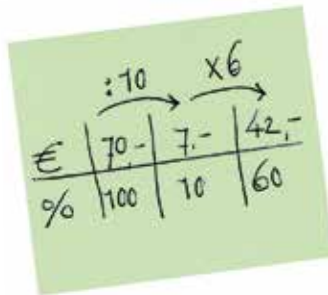

40% is 4 keer €7,-.
Dus de korting is 28 euro.
Dat bedrag haal ik af van
de prijs van €70.

Jolle:
100% is de hele prijs.
Er gaat 40% af, dus er
blijft 60% over.

Ik gebruik een tabel om
60% uit te rekenen.

Maria
Ik reken op mijn
rekenmachine.

100% is €70,-
1% is 70 : 100
dat is 70 cent.

De korting is 40%.
Dus ik typ in 40 x 0.70
en dat is €28,-

Dat bedrag trek ik af van
de oude prijs.
Ik typ 70 - 28 =

Staat jouw manier er ook bij?
Wat deed jij hetzelfde? Wat deed jij anders?
Bespreek dit samen.

OPDRACHT 10

Reken uit hoeveel korting je krijgt bij de aanbiedingen.

Reken ook uit hoeveel je moet betalen.

Aanbieding 1: Een jurk van €28,- met 20% korting

Aanbieding 2: Een broek van € 45,50 met 50% korting

Aanbieding 3: Een jas van €64,- met 25% korting

OPGAVE 11

De kinderen van Omar spelen graag computergames. Games zijn duur. Maar nu zijn ze in de aanbieding. Bespreek samen wat **3 halen = 2 betalen** betekent. Een game kost normaal €20,-.

- Hoeveel betaal je nu voor drie games?
- Hoeveel korting krijg je?

In een andere winkel verkopen ze dezelfde games. Ze zijn daar ook in de aanbieding.

- Hoeveel betaal je in deze winkel voor drie games van €20,-?

Een derde winkel geeft ook korting op de games.

- Hoeveel betaal je hier voor drie games van €20,-?

Welke van de drie winkels geeft de meeste korting? Reken het uit en bespreek samen hoe je dat hebt gedaan.

OPDRACHT 12

Op internet zie je een forum over zuinig leven.

10% korting is niet veel, geef mij maar €10,- korting.	Reactie: <i>Dat lijkt mij een goed idee. Dan krijg ik soms zelfs geld toe.</i>
De tweede voor de halve prijs. Dat is 50% korting.	Reactie: <i>Waarom zetten ze dat dan niet erbij? Volgens mij klopt het ook niet.</i>
Van €120,- voor €100,- betekent 20% korting.	Reactie: <i>Maar 10% van 120 is toch 12 euro? Hoe zit dat dan?</i>

Lees samen wat op het forum staat. Wat is jouw reactie? Ben je het eens met wat er staat? Klopt het? Laat het zien met voorbeelden.

SPAREN OF LENEN

OPDRACHT 13

Samira wil graag een nieuwe TV.
Ze ziet deze advertentie.
Ze vraagt zich af wat ze zal doen: sparen voor de TV of geld lenen?

- Heb jij dit weleens meegemaakt?
 - Wat zou jij doen: sparen of lenen?
- Bespreek het samen.

Samira bekijkt haar uitgaven.
Ze wil sparen voor de TV.

- Waar kan Samira op bezuinigen, denk je?

Bespreek het samen.

Samira denkt dat ze 25 euro per maand kan sparen.

- Hoe lang duurt het dan voor ze de TV kan kopen? Reken het uit.

Samira wil de TV over 1 jaar kunnen kopen.

- Hoeveel moet ze dan per maand sparen?

SEPTEMBER	
Uitgaven	Bedrag
Huur	€480
Energie	€185
TV, telefoon en internet	€45
Zorgverzekering	€130
Ander verzekeringen	€31
Kleding	€50
Boodschappen	€270
Mobieltje	€15
Sportclub	€30
Overig	€94
Totaal	€1350

OPDRACHT 14

Samira zoekt uit of ze de TV *op afbetaling* kan kopen.

Ze leent dan geld en ze betaalt elke maand een deel terug.

Dat heet het *termijnbedrag*.

Na een tijd heeft ze dan alles afbetaald.

Je betaalt op afbetaling meer dan als je in één keer betaalt.

Je betaalt ook rente.

Die rente zit in het termijnbedrag.

Deze tabel over kopen op afbetaling staat op internet. Bekijk de tabel en bespreek samen wat de getallen betekenen.

bedrag aanschaf product	rente per jaar	termijn bedrag	aantal maanden afbetalen	totaal afbetaald
€ 500,00	15%	€ 15,00	43	€ 645,00
€ 1.000,00	15%	€ 30,00	43	€ 1.290,00
€ 1.500,00	15%	€ 45,00	43	€ 1.935,00

- Hoeveel jaar duurt het ongeveer volgens deze tabel totdat alles afbetaald is?

- Hoeveel betaal je extra als je een TV van €500 op afbetaling koopt?

- Op welke manier en met welke getallen is het bedrag in de laatste kolom berekend?

OPDRACHT 15

Samira wil geld lenen om de TV van €349,- op afbetaling te kopen.

Ze vindt op internet een site waarop ze kan uitrekenen hoeveel dat per maand kost.

Samira vult de gegevens in.

Ze kiest voor afbetalen in 1 jaar.

Geld lenen kost hoeveel geld?

Gegevens

Bedrag lenen voor aanschaf product: € 350

Rente per jaar: 15,00 %

Aantal maanden afbetalen: 12 maand

Resultaten

Termijnbedrag per maand: € 31,-

- Hoeveel betaalt Samira in totaal als ze het geld voor de TV leent?

- Hoeveel heeft ze dan extra betaald?

Samira kan maar €20,- per maand betalen.

- Wat moet zij dan veranderen in het invulformulier?
- Wat gebeurt er dan met het totale bedrag dat Samira moet betalen?

Wat wordt bedoeld met deze zin?

Vind jij het handig om op afbetaling te kopen?

Waarom wel of waarom niet?

Bespreek het samen.

Let op!
Geld lenen
kost geld €

VASTE LASTEN

OPDRACHT 16

Veel uitgaven komen elke maand terug. Dat zijn kosten die je elk maand *moet* maken. Die noem je *vaste lasten*.

Vaste lasten zijn bijvoorbeeld huur, kosten voor water en energie, verzekeringen en voor TV, internet en bellen.

Bespreek samen:

- Welke vaste lasten heb jij allemaal?
- Welk bedrag betaal jij ongeveer per maand aan vaste lasten?

OPDRACHT 17

Samira maakt elke maand een overzicht van haar inkomsten en uitgaven. Ze zet de bedragen die bij elkaar horen bij elkaar.

SEPTEMBER		SEPTEMBER	
Inkomsten	Bedrag	Uitgaven	Bedrag
Loon	€1100	Huur	€480
Kinderbijslag	€77	Energie en water	€185
Huurtoeslag	€223	TV, telefoon en internet	€45
Zorgtoeslag	€63	Zorgverzekering	€130
		Ander verzekeringen	€31
		Kleding	€50
		Boodschappen	€270
		Mobieltje	€15
		Sportclub	€30
		Overig	€94
Totaal	€1463	Totaal	€1350

Bekijk het overzicht van de maand september en bespreek samen:

- Welke soorten inkomsten heeft Samira?
- Welke soorten uitgaven heeft zij?
- Welke vaste lasten heeft Samira?
- Waaraan geeft Samira het meeste geld uit?
Is dat bij jou ook zo?
- Hoeveel geld heeft Samira in september overgehouden?

OPDRACHT 18

De kosten voor wonen zijn hoog. Als je inkomen laag is kun je huurtoeslag krijgen.

- Hoeveel huurtoeslag krijgt Samira per maand?
- Hoeveel betaalt zij zelf nog aan huur?

Samira zegt: 'Bijna 20% van mijn uitgaven is voor de huur.'

- Laat met een berekening zien of Samira gelijk heeft.

OPDRACHT 19

Samira wil besparen op internet, TV en bellen. Ze hoeft geen vaste telefoon meer.

Op internet vindt ze twee aanbiedingen.

AANBIEDER	PAKKET	CONTRACTDUUR	NORMALE PRIJS PER MAAND
BELSNEL	Internet Extra & TV Light 3 maanden voor 10,- per maand	1 jaar	€ 38,00
PHONEDEAL	Thuis Internet 20 Mb met TV 8 maanden voor 28,50 per maand en geen aansluitkosten	1 jaar	€ 38,50

- Welk abonnement zou jij kiezen?
Waarom? Bespreek het samen.

Samira rekent uit dat zij bij BelSnel in totaal voor 1 jaar €372 betaalt.

Laat zien hoe ze dat uitrekent.

- Hoeveel betaalt Samira per maand bij deze aanbieding van BelSnel?

- Reken ook uit hoeveel Samira per jaar en per maand betaalt bij PhoneDeal.

- Hoeveel kan Samira per jaar besparen als ze een van deze aanbiedingen kiest?

Bespreek samen op welke vaste lasten je nog meer kunt besparen.

DE KOSTEN VAN ENERGIE

OPDRACHT 20

Jij koopt gas en elektra bij een energiebedrijf.
Dit bedrijf stuurt ook de rekening.

Besprek samen.

- Van welk bedrijf koop jij gas en elektra?
- Hoe lang ben je al bij dat bedrijf?
- Hoeveel betaal je per maand voor gas en elektra?

OPDRACHT 21

Je betaalt een vast bedrag per maand aan het energiebedrijf.
Dat heet het *termijnbedrag*.

Aan het eind van het jaar rekent het energiebedrijf uit hoeveel gas en elektra je echt gebruikt hebt.

Dan sturen ze je een jaarrekening: de energienota.
Daarop zie je of je teveel hebt betaald of te weinig.

Bekijk de jaarrekening van Lida voor 2015.

Besprek de vragen samen.

- Wat zijn de energiekosten van Lida in 2015?
- Hoeveel heeft Lida al betaald in 2015?
Reken uit hoeveel dat is per maand.

- Gaat het termijnbedrag van Lida omhoog of omlaag?
Waarom is dat zo?

Berekening van uw energiekosten 2015	
Uw energiekosten	€ 1.245,90
11 betaalde termijnen	€ 1.056,88
Nog te betalen: 1 termijn	€ 189,02
Uw nieuwe termijnbedrag is	€ 103,00

OPDRACHT 22

In de energiekosten zit een bedrag voor gas en een bedrag voor elektra.
Het gasverbruik wordt gemeten in kubieke meters.

Je schrijft dat zo: m³.

Bekijk hieronder hoeveel Lida in 2015 heeft betaald voor gas.

							
gas	begin	stand	eind	stand	verbruik	x tarief	= kosten
leveringskosten	1 januari	32.497	31 december	33.620	1.123 m ³	€ 0,3750	€ 421,13
netwerkkosten							€ 155,23
belastingen en toeslagen							€ 234,14
totaal							€ 810,50

Bereken en bespreek samen:

- Hoeveel kubieke meter gas heeft Lida verbruikt in 2015?
Hoe is dit berekend?
- Hoe is het bedrag €421,13 in de bovenste rij berekend?
- Betaalde Lida in 2015 meer voor gas of meer voor elektra?
Hoe weet je dat? Gebruik de jaarrekening erbij.
- Reken uit hoeveel Lida in 2015 heeft betaald voor elektra.
Schrijf het op.

OPDRACHT 23

Lida wil minder gas gebruiken.
Hoeveel gas kan zij besparen door de verwarming 1,5 graad lager te zetten?

Bespreek hoe je dit hebt berekend.

Wist u dat ongeveer 75% van uw totale gasverbruik, verbruikt wordt door de verwarming.

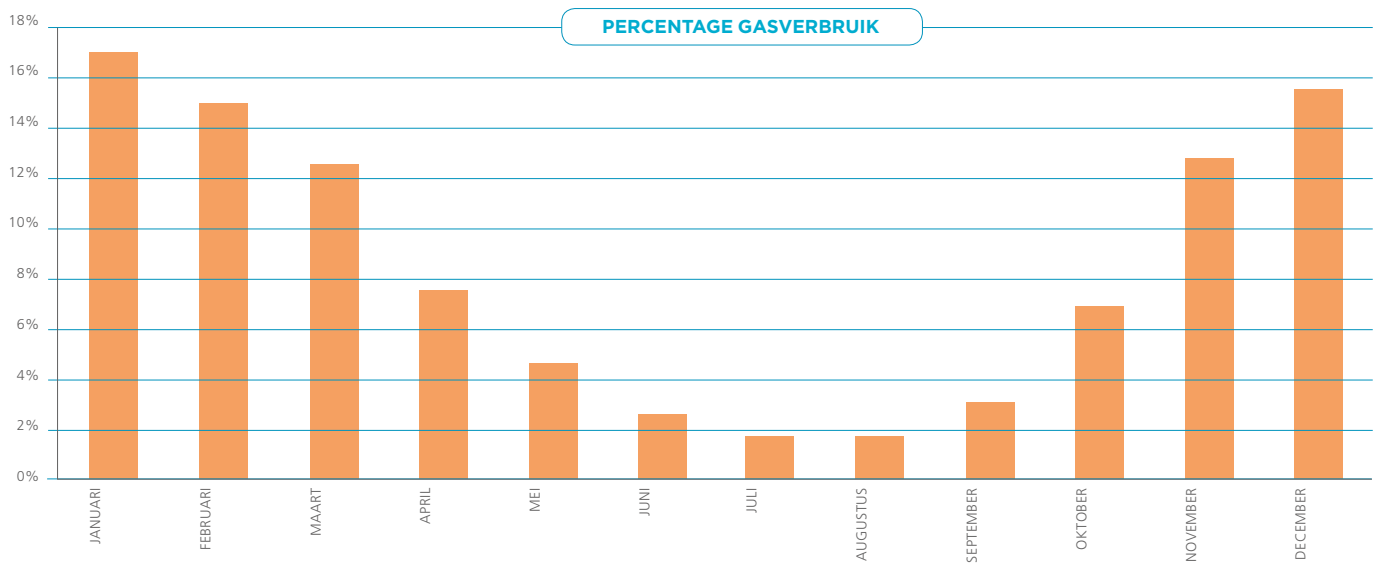
Als u de verwarming 1,5 graden lager zet, verbruikt u 10% minder gas.

OPDRACHT 24

Hieronder zie je een *staafgrafiek*.

In deze grafiek kun je zien hoe het gasverbruik verdeeld is over de maanden.

Bekijk de grafiek en bespreek samen de vragen.

Schrijf de antwoorden kort op.

- In welke maand is het gasverbruik het hoogst?
In welke maand het laagst?
Hoe komt dat, denk je?

- Hoeveel procent van het gas wordt ongeveer verbruikt in april?

- In welke maand is het gasverbruik ongeveer twee keer zo hoog als in april?

- Lida gebruikt ongeveer 1100 m³ gas per jaar.
Hoeveel kubieke meter gas gebruikt zij ongeveer in de maand mei?

Ziet de grafiek van het gasverbruik er elk jaar hetzelfde uit?

Bespreek het samen; vertel ook waarom je dat denkt.

DE ZORGVERZEKERING

OPDRACHT 25

Iedereen in Nederland moet een zorgverzekering hebben. Nuria betaalt per maand €104,75 voor haar zorgverzekering.

Als je een laag inkomen hebt, kun je zorgtoeslag krijgen. Die zorgtoeslag vraag je aan bij de belastingdienst.

Bespreek samen.

- Hoeveel betaal jij per maand voor de zorgverzekering?
- Krijg jij een zorgtoeslag?
Zo ja, hoe hoog is die?

Nuria vult op de website van de belastingdienst een formulier in. Dan kan ze zien of ze zorgtoeslag kan krijgen en ook hoeveel. Bekijk het formulier van Nuria en bespreek het samen.

The screenshot shows a web browser window with a form titled 'Uw gegevens' (Your data). The form contains the following information:

- Uw gegevens**
 - Uw geboortedatum: 15-01-1976
 - In welk land woont u?: Nederland
 - Hebt u een toeslagpartner? ja nee
 - Let op! Klik op het vraagteken voor een toelichting.
 - Uw toetsingsinkomen in 2015: € 11523
- Vermogen**
 - Is uw vermogen op 1 januari 2015 groter dan € 103.423? ja nee
- Resultaat**
 - Uw zorgtoeslag is € 78 per maand.

- Over welk jaar gaat de aanvraag van Nuria? _____
- Wat is het toetsingsinkomen van Nuria *per maand*? _____
- Bereken hoeveel Nuria *per jaar* nog zelf betaalt voor haar zorgverzekering.

OPDRACHT 26

Nuria heeft last van haar rug. De huisarts stuurt haar naar de fysiotherapeut.

De Rechte Rug praktijk voor fysio

Tarievenlijst fysiotherapie 2015

Reguliere zitting	€ 29,90
Zitting manuele therapie	€ 44,90
Aan huis behandeling	€ 44,85
Intake + 1e behandeling	€ 35,00

De fysiotherapeut doet een intake en zegt dat Nuria daarna nog minstens 5 behandelingen nodig heeft.

- Wat kost de intake en 5 keer gewone fysiotherapie?

- Hoeveel duurder is het als de behandeling aan huis is?

- Hoeveel kost de intake en 5 keer manuele therapie?

OPDRACHT 27

De basisverzekering betaalt de kosten voor fysiotherapie niet. Daarvoor kun je een aanvullende verzekering afsluiten.

Heb jij een aanvullende verzekering?

Zo ja, waarvoor?

Hoeveel extra betaal je daarvoor?

Bespreek dit samen.

TERUGKIJKEN

Blader nog eens door het boekje. Deze rekenwoorden heb je gezien.

- Bespreek bij elk woord wat je hebt geleerd.
- Geef een voorbeeld of maak een tekening.
- Wat vond je moeilijk en wat vond je makkelijk?

Woord	Voorbeeld of tekening
Procent Percentage %	
Procenten- strook	
Termijnbedrag	
Staafdiagram	
Tabel	

INSTRUCTIE BEGELEIDER

1F R2 | Slim uitgeven

WERKEN MET SUCCES!

Vooraf

De rekenboekjes van Succes! zijn bedoeld voor deelnemers die mondeling redelijk vaardig zijn in het Nederlands en lezen op niveau 1F.

Voor de boekjes op niveau Instroom is enige basale rekenkennis vereist. Het gaat om:

- Tellen tot en met 100 (en terug); ook in stappen van 10;
- Uitspreken van getallen (tot en met duizend en de duizendtallen);
- Vergelijken en ordenen van hele getallen;
- Vlot rekenen tot 20;
- Verdubbelen, halveren, keer 10, gedeeld door 10 met eenvoudige getallen;
- Herkennen en uitspreken van geldbedragen;
- Klok kijken (digitaal en analoog); alleen hele en halve uren.

Kenmerken en didactiek

Rekenen is in deze boekjes bedoeld als het opnieuw leren omgaan met getallen, maten en diagrammen in het dagelijks leven. Het woord rekenen kan bij veel mensen associaties oproepen met het schoolvak op de basisschool. Het tempo waarin het rekenen daar geleerd moest worden, de eisen die daarbij gesteld werden, en de abstractie van sommige onderwerpen, hebben bij veel schoolverlaters en deelnemers aan rekencursussen geleid tot een zekere blokkade bij het zien van rekenopgaven. Ze hadden vroeger moeite met rekenen op school, vinden rekenen moeilijk en zijn bang dat ze het niet kunnen. Dit wordt vaak aangeduid met de term rekenangst. In de rekenboekjes van Succes! worden rekenbegrippen opnieuw geïntroduceerd vanuit betekenisvolle probleemsituaties. De aanwezige, soms fragmentarische kennis van de deelnemer zal in eerste instantie de aanpak die de deelnemer kiest om zo'n probleemsituatie op te lossen, sturen. Als begeleider probeert u zo dicht mogelijk aan te sluiten bij deze aanpak. Het praten over de aanpak en het reflecteren op andere aanpakken kan de deelnemer helpen om een volgende stap te maken. Het kan dat de deelnemer het nu efficiënter aanpakt en een berekening verkort. Het kan ook een meer schematische aanpak zijn die in meer situaties bruikbaar is. Een belangrijk doel van deze boekjes is dan ook om de deelnemer met meer zelfvertrouwen situaties met getalsmatige informatie tegemoet te laten treden.

Aanpak opdrachten

Als u werkt met het boekje doet u verschillende activiteiten, zoals:

- Verkennen en bespreken van de situatie vanuit de leestekst;
- Bespreken van de aanpak met de deelnemer (bijv. vanuit een visualisatie of schematisering van de situatie), regelmatig ondersteund door de opdrachten in het boekje die aanpakken van anderen laten zien, aangeduid met: 'zo doen zij het';
- Bespreken van de resultaten van het schatten, meten of berekenen;
- Werken met de stukjes theorie over het rekenen, (herkenbaar aan de blauwe kaders), deze bieden extra uitleg, maar kunnen ook overgeslagen worden;
- Inzetten van de rekenkaarten die onderdeel uitmaken van de Rekenhulp en die extra oefening bieden;
- Aanbieden van verwerkingsopdrachten aansluitend bij de opdrachten uit het boekje;
- Werken met websites die passen bij het thema en bij de opdrachten in het boekje. Aanwijzingen hiervoor zijn te vinden op www.taalvoorhetleven.nl/succesrekenen of www.evaenik.nl/instructiesvoorvrijwilligers.

Vaak zijn de opdrachten erg praktisch gericht. Bijvoorbeeld, er moet iets gemeten worden in de ruimte, of er moet iets betaald worden. In dit soort gevallen is het belangrijk dat benodigde materialen beschikbaar zijn. Zorg ervoor dat het werken in een rekenboekje niet alleen een schriftelijke activiteit wordt.

Rekenen gaat over getallen in ons dagelijks leven, in die situatie hebben ze betekenis voor de deelnemer.

Die betekenis geeft ze houvast bij het denken over een aanpak. Stimuleer deelnemers om zoveel mogelijk de gegevens van thuis, werk of dagelijkse activiteiten te gebruiken om mee te rekenen. Laat ze zoveel mogelijk eigen materiaal van thuis meenemen naar de les. Het kan dan gaan om: bankafschriften, plattegronden, folders, kassabonnen etcetera.

Dit verhoogt de toepassingswaarde en kan ook motiverend werken. Stimuleer deelnemers ook om via oefensites bepaalde vaardigheden te oefenen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het gepast betalen, het tekenen van plattegronden en het werken met verschillende maten. Elk boekje is opgezet vanuit een thema. Dat betekent voor de inhoud van het rekenen dat er meerdere rekendomeinen aan bod kunnen komen. Kijk met de deelnemer na een activiteit terug op de rekeninhoud en benoem de vaardigheid die aan de orde geweest is. Bij de aanwijzingen per opgave vindt u vaak suggesties voor passende activiteiten om te oefenen.

AANWIJZINGEN PER OPDRACHT

1F R2 | Slim uitgeven

THEMA EN REKENINHOUD

Het thema van dit boekje is geld. In het boekje gaat het over de dagelijkse, maandelijks en jaarlijkse inkomsten en uitgaven en om mogelijkheden om te bezuinigen. Op de website van het Nibud is veel extra informatie te vinden over dit onderwerp. Stichting Lezen & Schrijven heeft de methode "Voor hetzelfde geld" ontwikkeld, speciaal voor mensen die hun administratie op orde willen brengen en houden en die moeite hebben met lezen, rekenen en schrijven (<https://www.taalvoorhetleven.nl/index.php/taalvrijwilliger/lesmateriaal/voor-t-zelfde-geld>).

De deelnemer rekt veel met geldbedragen. Zij zal ze vergelijken, optellen en aftrekken. Daarbij speelt schattend rekenen een belangrijke rol om globaal zicht te krijgen op de uitkomst, die vervolgens exact kan worden berekend op de rekenmachine. Ook het omrekenen van uitgaven naar een andere tijdseenheid door te delen of te vermenigvuldigen (van week naar maand, van maand naar jaar en v.v.) komt veel voor. Het onderdeel In de aanbieding gaat over kopen met korting. De deelnemer rekt met eenvoudige percentages met behulp van een procentenstrook of een verhoudingstabel. De nadruk in dit boekje ligt op rekenen met geld, verhoudingen en procenten. Het is handig om de deelnemer te vragen gegevens over de eigen inkomsten en uitgaven mee te nemen, bijvoorbeeld kassabonnen van de supermarkt, rekeningen en overzichten van kosten voor energie, huur, verzekeringen, etc. Op die manier kan steeds de verbinding gelegd worden met de eigen situatie. Bij alle gepresenteerde informatie in illustraties, taal, tabellen en diagrammen is het de bedoeling om met de deelnemer in gesprek te gaan over de betekenis ervan en er met 'rekenogen' naar te leren kijken en ermee te rekenen. Zorg dat er een rekenmachine (bijvoorbeeld op de telefoon van de deelnemer) en kladpapier beschikbaar is.

VOORUITKIJKEN

De afbeeldingen en de vragen zijn bedoeld om aan de praat te raken over het thema, de beginsituatie vast te stellen en voorkennis te activeren. Wat weet de deelnemer over haar eigen inkomsten en uitgaven en kan zij daarmee rekenen? Laat de deelnemer iets vertellen over hoe zij zelf haar inkomsten en uitgaven bijhoudt. Peil voorzichtig of geld (in het bijzonder uitgaven en inkomsten) een onderwerp is dat gevoelig ligt. Bespreek of de deelnemer bekend is met het bijhouden van een kasboek en hoe zij rekeningen en bankafschriften op papier of op de website van de bank daarbij gebruikt.

GELD VOOR BOODSCHAPPEN

Opdrachten 1 t/m 3

Praat aan de hand van de vragen bij de illustratie met de deelnemer over de eigen uitgaven voor boodschappen. In de opdrachten gaat het om 'de huishoudpot' en de uitgaven per week en per maand. Een maand wordt hier gelijkgesteld aan vier weken, wat natuurlijk niet precies klopt. Praat hierover als dat handig of nodig is. Bekijk en bespreek eerst hoe de tabel met het geld dat per week in en uit de huishoudpot gaat, gelezen moet worden. Laat de deelnemer de bedragen vergelijken en een schatting maken van wat er over of tekort zal zijn. Dit kan door schattend op te tellen en af te trekken met rondgemaakte bedragen. Laat de deelnemer zelf bedenken hoe zij opdracht 1 aanpakt.

In opdracht 2 'zo doen zij het' worden twee manieren van rekenen uitgewerkt, bespreek deze met de deelnemer. In opdracht 3 gaat het om vergelijkbare berekeningen die - nadat eerst globaal is geschat - kunnen worden uitgevoerd met een rekenmachine. Een extra vraag is: Wat kun je zeggen over het geld voor de boodschappen voor de 12 weken in april, mei en juni samen? Was er genoeg geld? Bleef er nog over?

Opdracht 4

Hier worden opnieuw totaalbedragen (totale weekuitgaven en totaaluitgaven in de supermarkt) eerst geschat en dan berekend. Bespreek de manier van schattend optellen door de bedragen eerst rond te maken en deze dan op te tellen. Er is een rekenkaart hierover. Het rond maken van de bedragen kan heel globaal, bijvoorbeeld op hele euro's (€2,25 wordt 2 euro) of preciezer, bijvoorbeeld op veelvouden van 10 cent (€2,25 wordt dan €2,30). Het gaat niet om een vaste strategie. Naarmate de getalkennis van de deelnemer groter wordt zal zij flexibeler zijn in het schattend rekenen. Als de deelnemer een overzicht van eigen uitgaven aan dagelijkse boodschappen of bonnetjes van de supermarkt heeft meegenomen kan het schattend optellen daarmee geoefend worden. Schattend optellen is een handige strategie om tijdens het doen van boodschappen al een globaal beeld van de kosten te krijgen.

Opdracht 5

Bespreek de tabel (bron: www.nibud.nl) met de deelnemer. Vergelijk de hier genoemde maaltijden van de gemiddelde Nederlander met de eetgewoonten van de deelnemer: eet zij ook een 2e broodmaaltijd of juist twee keer warm? Maakt dat iets uit voor de kosten? Bespreek hoe de informatie in de tabel is geordend. In dit geval op doelgroep; een goede vraag is of de bedragen dan ook op volgorde staan. Het aflezen van informatie uit de tabel door de goede rij met de goede kolom te combineren komt aan bod bij de eerste vraag. Oefen dit eventueel vooraf met afleesvragen als:

Wat kost een warme maaltijd voor een kind van 9-13 jaar? Wat zijn volgens deze tabel de kosten voor jouw ontbijt? De tabel kan aanleiding zijn voor het maken van allerlei andere berekeningen en tot een vergelijking met de kosten die de deelnemer heeft aan eten. Op de site van het Nibud is meer informatie over dit onderwerp te vinden.

IN DE AANBIEDING

Opdracht 6

Bespreek samen de vragen die gaan over het koopgedrag van de deelnemer. In de aanbieding kopen is niet altijd goedkoper, omdat je soms meer koopt dan je nodig hebt of omdat je extra producten koopt. In deze opdracht wordt schattend gerekend met 50%. Ga na of de deelnemer weet dat 50% de helft is. Een mogelijke redenering bij deze vraag is: de helft van €9,95 is ongeveer 5 euro en je betaalt maar €4,50. Dat is minder dan de helft, dus je krijgt meer dan 50% korting.

Opdrachten 7 t/m 10

In deze opdrachten gaat het om rekenen met eenvoudige percentages zoals 50% (de helft), 25% (de helft van de helft, of delen door 4) en 10% (een tiende deel, delen door 10) en veelvouden daarvan (30% is drie keer 10%). De procentenstrook wordt toegelicht. Elke procentberekening kun je hierop tekenen, dit helpt bij het doorzien van de structuur en het rekenwerk: je begint met een strook van 100% dit staat voor de hele prijs. De verdeling in 10 delen van elk 10% is handig omdat je daar makkelijk mee kunt rekenen. Het gaat niet om een precieze tekening; een schets is prima (zie in opdracht 9 het voorbeeld van Kahdija). Om de nieuwe prijs te berekenen doe je: oude prijs - korting = nieuwe prijs. Bespreek bij opdracht 7 de term Sale. De korting is tot 50%, meestal betekent dit dat de korting maximaal 50% is maar ook minder kan zijn. De deelnemer kan bij opdracht 8 wel of niet de strook gebruiken. In opdracht 9: Zo doen zij het, komen drie verschillende rekenmanieren aan bod. Bespreek deze met de deelnemer. Opdracht 10 is bedoeld om te oefenen met procentberekeningen. De getallen zijn zo gekozen dat de berekeningen niet te lastig zijn. Als vervolg kan samen met de deelnemer gewerkt worden met aanbiedingen uit folders die voor haar interessant zijn.

Opdracht 11

Drie verschillende manieren van korting geven worden met elkaar vergeleken. Door steeds de oude prijs met de berekende kortingsprijs te vergelijken krijgt de deelnemer zicht op het effect van verschillende soorten korting. Bij de 2^e en 3^e aanbieding kan de deelnemer ofwel de korting en de nieuwe prijs per game berekenen ofwel uitgaan van het totaal van €60,-. In alle drie de aanbiedingen geldt dat de korting ongeveer €20,- van de €60,- is. Als de deelnemer voldoende weet van eenvoudige breuken en procenten kan besproken worden dat de korting steeds ongeveer één derde deel ofwel 33% is. Laat eventueel de berekeningen ook nog maken voor games van 30 euro. Bekijk en bespreek eventueel ook verschillende typen aanbiedingen uit folders van bijvoorbeeld een supermarkt of drogist en laat de deelnemer de korting schatten of narekenen zowel in euro's als in procenten.

Opdracht 12

Het nadenken, praten en redeneren over de uitspraken over percentages versterkt het begrip ervan. Doe deze opdracht samen met de deelnemer. De eerste uitspraak over 10% of 10 euro korting benadrukt het relatieve karakter en het nut van procenten. Bij de drogist zou een vaste korting van 10 euro leiden tot veel gratis producten (of zelfs geld toe), bij een TV-zaak is 10 euro korting vaak juist heel erg weinig. De tweede uitspraak kan worden nagerekend door een product en een prijs te kiezen. In totaal is de korting minder dan 50%. De laatste uitspraak zal voor sommige deelnemers te moeilijk zijn. Het gaat erom wat 100% is: 100 euro of 120 euro? In dit geval is de oude prijs €120, het uitgangspunt en dat is dus 100%. 20% van €120 is €24 en niet €20.

SPAREN OF LENEN

Opdracht 13

Praat met de deelnemer over haar eigen ervaringen met grote uitgaven en sparen (door geld opzij te zetten en of te bezuinigen op uitgaven) of lenen en kopen op afbetaling (wat een vorm van lenen is). De vraag hoe lang Samira moet sparen als ze 25 euro per maand spaart, kan op verschillende manieren worden aangepakt. Voor een zwakke rekenaar is de manier met een deling (349 : 25) vaak niet duidelijk. Dit is een 'formele' strategie, die ook bij gebruik van de rekenmachine problemen kan opleveren: het antwoord is immers een 'raar' getal (13,96) waarvan de betekenis niet meteen duidelijk is: je deelt twee bedragen en je krijgt als uitkomst maanden. Een strategie met handig 'vermenigvuldigen' of doortellen in stappen van €25,- ligt meer voor de hand en is beter te begrijpen. In 1 maand €25, dus in 2 maanden €50,-, in 4 maanden €100,-. Dus 300 euro duurt $3 \times 4 = 12$ maanden en dan nog 2 maanden voor de resterende 50 euro. Samen 14 maanden. Een (verhoudings)tabel kan dit rekenwerk ondersteunen. Bij de volgende vraag, is het handig de deelnemer eerst te laten schatten. Bespreek verschillende strategieën: eerst van €349 een mooi getal maken: €350. Nu is 350 delen door 12 (maanden) lastig, maar 360 delen door 12 is makkelijk. Weet de deelnemer dit? Het gaat om getalkennis in het gebied van de tafels. Een andere manier is 'schattend' vermenigvuldigen: 10 euro per maand is €120 per jaar; 20 euro per maand is €240 per jaar; 30 euro per maand is €360 per jaar (dat is genoeg). Hierbij kan ook het antwoord van de vorige vraag worden gebruikt: bij 25 euro per maand duurt het 14 maanden, dus het maandbedrag moet in ieder geval hoger zijn dan €25.

Opdracht 14 en 15

Deze opdrachten gaan over kopen op afbetaling, en dus over lenen. De deelnemer hoeft het lastige rekenwerk met rente niet zelf te doen. Dat wordt in een echte situatie ook door de aanbieder van de lening gedaan. Het belangrijkste is om te doorzien dat de kosten hoger uitvallen. In de tabel van opdracht 14 is het totaal afbetaalde bedrag berekend door *termijnbedrag x aantal maanden* te doen. Dat is een versimpeling van de werkelijkheid, maar de orde grootte van het bedrag klopt. In opdracht 15 redeneert de deelnemer over het verband tussen het termijnbedrag en het aantal maanden dat je

aflost. Door langer af te lossen gaat het maandbedrag omlaag. Gebruik ook voorbeelden die de deelnemer zelf aandraagt.

VASTE LASTEN

Opdracht 16 en 17

Bespreek vraag 16 en het 'kasboek' en relateer dit aan de eigen situatie van de deelnemer. Er is in dit kasboek een aantal kostenposten opgenomen waaronder de post 'overig'. Natuurlijk is een andere indeling mogelijk en kunnen er andere kosten zijn (bijvoorbeeld voor een auto). Bespreek dit met de deelnemer. Vaste lasten zijn de kosten die je echt moet betalen omdat je anders in grote problemen komt met de 'leverancier'. Er is in opdracht 17 gekozen voor een overzicht van iemand die werkt voor een inkomen onder modaal en die in aanmerking komt voor toeslagen. De kinderbijslag is het bedrag voor 1 kind tussen 6 en 12 jaar, omgerekend naar 1 maand (volgens de tarieven van 2016 zou het eigenlijk 80 euro moeten zijn).

Opdracht 18

In deze opdracht komen percentages terug. Rekenen via 10% ligt voor de hand. Bij de berekening kan de deelnemer een strook gebruiken of een verhoudingstabel. Verwijs eventueel naar opdracht 9 Zo doen zij het.

Opdracht 19

Ook op vaste lasten kan worden bespaard. Hier wordt een voorbeeld uitgewerkt over een abonnement voor internet en TV. Het gaat om aanbiedingen waarbij de prijs voor een deel van de maanden lager is. Het totale bedrag voor een jaar kan dan worden gedeeld door 12 om het 'echte' (gemiddelde) maandbedrag voor dat jaar te berekenen. Het is goed om in te gaan op het feit dat het tweede jaar (als je het abonnement laat doorlopen) duurder is omdat de korting niet meer geldt. Bij de keuze voor een abonnement kan meer meespelen dan de maandprijs, bespreek dit.

DE KOSTEN VAN ENERGIE

Opdracht 20 t/m 22

Energieverbruik en -kosten zijn een rijk onderwerp. Zie ook het taalboekje 1F-7-gas en stroom. Praat met de deelnemer over energie (gas en elektra). Hoe kookt zij? Is er een gasboiler? Welke elektrische apparaten heeft zij in huis? Heeft de deelnemer een eigen contract bij een energieleverancier? Heeft de leverancier een website? Laat als dat kan de deelnemer een jaarrekening meenemen of bekijk deze samen op internet. Bespreek de jaarrekening in opdracht 21. Het energiebedrijf maakt vooraf een schatting van het verwachte verbruik en bepaalt op basis hiervan het termijnbedrag. Aan het eind van het jaar wordt alles in het laatste (12e) termijnbedrag verrekend. Het termijnbedrag van 2015 kan berekend worden door €1056,88 door 11 te delen (€96,08). Het bedrag gaat dus omhoog (€103). Bespreek in opdracht 22 het voorbeeld van de gasrekening. Je betaalt niet alleen voor het gas dat je gebruikt (leveringstarief) maar ook voor het gasnetwerk (leidingen

en de gasmeter) en de belasting. De meterstanden staan erin: neemt de deelnemer deze zelf op? De leveringskosten worden berekend door $\text{verbruik} \times \text{tarief}$ te doen. Bespreek het tarief (=bedrag per kubieke meter gas) van €0,3750. Wat is dit voor bedrag? 37,5 cent. In de laatste twee vragen wordt de jaarrekening voor gas gecombineerd met de totale jaarafrekening voor energie uit opdracht 21.

Opdracht 23

Ook op energiekosten (een van de vaste lasten) kan bespaard worden. In dit voorbeeld gaat het alleen over besparen op gas. Het is ook interessant om in te gaan op besparen op elektra. Zie bijvoorbeeld bespaartips op de site van het Nibud. Dit is een lastige vraag omdat de 10% eigenlijk berekend moet worden over 75% van de leveringskosten van gas. Als dit te ingewikkeld is kan het ook over de totaalkosten worden berekend.

Opdracht 24

Deze grafiek (staafdiagram) laat zien hoe het gasverbruik gemiddeld verdeeld is over de maanden. Dit voorbeeld gaat over Nederland en geldt wanneer de verwarming op gas draait. In de winter wordt het meeste gas verbruikt omdat het dan kouder is. De grafiek zal er elk jaar ongeveer zo uit zien. Met een zachte winter en heel koud najaar kunnen de percentages wel iets verschoven zijn.

DE ZORGVERZEKERING

Opdracht 25

Ook dit onderdeel begint met een gesprek over de eigen situatie van de deelnemer. Deze opdracht gaat over het aanvragen van een zorgtoeslag, het invullen van het rekenformulier en het berekenen van de kosten die dan nog overblijven. Het gaat opnieuw om de relatie tussen kosten per jaar en per maand. Laat de deelnemer eventueel zelf een proefberekening maken voor de eigen situatie op de site van de belastingdienst.
<http://www.belastingdienst.nl/rekenhulpen/toeslagen/>

Opdracht 26 en 27

Deze opdrachten gaan over de kosten van fysiotherapie en het vergelijken van verschillende aanvullende zorgverzekeringen. Bespreek de informatie en getallen in de illustratie. Deze komt ook voor in het taalboekje 1F-6 Naar de dokter (pagina 16 en 17). Het rekenwerk is vergelijkbaar met dat in eerdere opdrachten. Het is in de laatste opdracht echter minder voorgestructureerd en de situatie is complexer. Ga na of dit voor de deelnemer haalbaar is.

COLOFON

De methode Succes! is een uitgave van Stichting Lezen & Schrijven. Deze uitgave is in opdracht van Stichting Lezen & Schrijven ontwikkeld door Universiteit Utrecht.

Deze uitgave is onderdeel van het ondersteuningsprogramma Taal voor het Leven. Dit programma wordt aangeboden door Stichting Lezen & Schrijven en gefinancierd door de Rijksoverheid.

Fijn dat je Succes! Rekenen wilt gebruiken. Voor het begeleiden van deelnemers op basis van deze methode is een training voor taalvrijwilligers beschikbaar. Kijk voor meer informatie op taalvoorhetleven.nl/succes.

Indien je (delen uit) deze uitgave wilt hergebruiken of kopiëren, werken we hier graag aan mee. We vragen je dit vooraf af te stemmen met Stichting Lezen & Schrijven via info@lezenenschrijven.nl.

September 2016 © Stichting Lezen & Schrijven

Met de rekenboekjes van Succes! kun je oefenen met **rekenen**. Je leert ook beter omgaan met de computer en internet. Succes! is beschikbaar in drie niveaus. De rekenmethode bestaat uit een reeks boekjes rond situaties uit het dagelijks leven en werk. De boekjes kun je per niveau los gebruiken.

Ken je iemand die moeite heeft met lezen en schrijven? Of ken je iemand die anderen graag wil helpen als taalvrijwilliger? Bel dan naar onderstaand telefoonnummer voor advies.

beter lezen en schrijven

0800 023 44 44

www.taalvoorhetleven.nl